

ข่าวประชาสัมพันธ์ร่วม

เสรีภาพการ
แสดงออกในไทย
กำลังเผชิญ
อุปสรรค!

#StopDigitalDictatorship

รายงาน
FREEDOM ON
THE NET 2023

#DigitalRights

@manushyafoundation x ivana

ข่าวประชาสัมพันธ์ร่วม

รายงานล่าสุด: เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตยังคงเผชิญอุปสรรคในประเทศไทย

เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม พ.ศ. 2566 องค์กร Freedom House ได้เผยแพร่รายงาน "[Freedom on the Net 2023: The Repressive Power of Artificial Intelligence](#)" ซึ่งสรุปได้ว่า เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตทั่วโลกลดลงเป็นปีที่ 13 ติดต่อกัน โดยพบสถานการณ์ดุดกดอยใน 29 ประเทศ ในขณะที่อีก 20 ประเทศสถานการณ์พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น **สำหรับประเทศไทย สถานการณ์เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตยังคงตกอยู่ในความเสี่ยง 'อินเทอร์เน็ตไม่เสรี'** รายงานยังพบว่า เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตของประเทศอิหร่านมีคะแนนลดลงมากที่สุดเนื่องจากการปิดบริการอินเทอร์เน็ตและการบล็อกสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรับมือกับการประท้วงต่อต้านรัฐบาล นอกจากนี้ ประชาชนในอย่างน้อย 55 ประเทศต้องเผชิญกับผลกระทบทางกฎหมายเนื่องจากการแสดงความคิดเห็นทางออนไลน์ และรัฐบาลกว่า 41 ประเทศบล็อกเว็บไซต์ที่ระบุข้อความทางการเมือง สังคม และศาสนา โดยประเทศจีนกำลังเผชิญทั้งสองสถานการณ์ข้างต้น และยังคงครอบครองตำแหน่งประเทศที่มีเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตต่ำที่สุดในโลกติดต่อกันเป็นปีที่ 9

ในประเทศไทย เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตยังคงถูกจำกัดอย่างเข้มงวด ช่วงก่อนการเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2566 ที่ผ่านมา สมาชิกฝ่ายค้านถูกแทรกแซงความน่าเชื่อถือผ่านการบิดเบือนข้อมูลจากรัฐ นักเคลื่อนไหวประชาธิปไตยต้องเผชิญกับการถูกจับกุม สอดส่อง และการถูกละเมิดทางกฎหมายเกินความจำเป็นเนื่องจากการเผยแพร่เนื้อหาทางออนไลน์ รัฐมีการดำเนินการบล็อกเว็บไซต์ รวมถึงลบเนื้อหาที่ละเมิดข้อบังคับในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดในพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (พ.ร.บ. คอมพิวเตอร์) ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตยังคงถูกตั้งข้อหาตามความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ (มาตรา 112) และบางรายได้รับโทษจำคุกหนักสำหรับการหมิ่นประมาทสถาบันพระมหากษัตริย์ในช่องทางออนไลน์ นอกจากนี้ แม้จะมีการยุติการใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน (พ.ร.ก. ฉุกเฉิน) เพื่อควบคุมสถานการณ์การระบาด COVID-19 ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2565 การดำเนินคดีค้างต่อผู้ที่ฝ่าฝืนพรก.ดังกล่าวยังคงดำเนินต่อไป

“ประชาธิปไตยดิจิทัลของประเทศไทยกำลังถูกโจมตีและมีการนำแพลตฟอร์มดิจิทัลไปใช้เป็นเครื่องมือในทางที่ผิดเพื่อทำลายฝ่ายตรงข้ามทางการเมืองและนักเคลื่อนไหวประชาธิปไตย นอกจากนี้ การใช้กฎหมายเกี่ยวกับ COVID-19 และกฎหมายไซเบอร์ในทางที่ผิดเพื่องัดความเห็นต่างอย่างต่อเนื่องถือเป็นปัญหา” เอมีลี ปาลามี ประดิษฐ์ ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยการมูลนิธิมานุษยะ หนึ่งในผู้เขียนรายงาน Freedom on the Net ประเทศไทย กล่าว “การลักพาตัวบล็อกเกอร์ชาวเวียดนามจากพื้นที่ประเทศไทยในปีนี้เป็นกรณีที่น่าทึ่ง เรารู้สึกไม่สบายใจอย่างยิ่งกับเหตุการณ์ดังกล่าว ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องรับฟังการเรียกร้อง #หยุดเผด็จการดิจิทัล เพื่อปกป้องเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตสำหรับทุกคน รวมถึงการหยุดดำเนินคดีอย่างไม่เป็นธรรมต่อบุคคลที่แสดงความคิดเห็นของตนเอง การพูดความจริงเพื่อต่อต้านอำนาจต้องไม่ถือเป็นอาชญากรรม”

หลังการเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยในปีพ.ศ. 2563 การเลือกตั้งในเดือนพฤษภาคม ปีพ.ศ. 2566 ถือเป็นจุดเชื่อมต่อที่สำคัญที่แสดงให้เห็นถึงเจตจำนงต่อประชาธิปไตยในประเทศไทย ประชาชนไทยกว่า 14 ล้านคนร่วมลงคะแนนเสียงสนับสนุนพรรคฝ่ายประชาธิปไตย และพรรคก้าวไกลได้รับชัยชนะจากการเลือกตั้งครั้งนี้ สะท้อนถึงแรงสนับสนุนในการแก้ไขกฎหมายตามความผิดต่อองค์พระมหากษัตริย์ซึ่งเป็นที่ถกเถียง รวมถึงประเด็นข้อเสนออื่น ๆ เพื่อฟื้นฟูประชาธิปไตยให้กลับคืนสู่ประเทศ อย่างไรก็ตาม ความหวังในระบบประชาธิปไตยของไทยต้องพังทลายลงเมื่อวันที่ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2566 เนื่องจาก นายเศรษฐา ทวีสิน จากพรรคเพื่อไทย ได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ 30 ของประเทศไทย โดยได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกวุฒิสภาที่สนับสนุนโดยทหาร ซึ่งเหตุการณ์พลิกผันดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยต้องเจอกองแย่งอำนาจกันระหว่างพรรคการเมืองและกองทัพไทย ขณะที่ยังคงเกิดความไม่สงบในภาคใต้ของประเทศไทย

นอกจากนี้ แม้ว่าความก้าวหน้าด้านปัญญาประดิษฐ์ (AI) จะเป็นประโยชน์ต่อสังคม แต่ก็สามารถถูกนำมาใช้เพื่อเพิ่มขนาดและประสิทธิภาพของการปราบปรามทางดิจิทัลเช่นเดียวกัน "ความก้าวหน้าด้านปัญญาประดิษฐ์ถือเป็นดาบสองคม แม้การพัฒนาดังกล่าวจะเพิ่มความสามารถและประสิทธิภาพในด้านต่าง ๆ ขณะเดียวกัน อาจส่งผลให้วิกฤตสิทธิมนุษยชนในโลกออนไลน์รุนแรงขึ้น" กล่าวโดย แอลลี ฟิงก์ ผู้อำนวยการวิจัยด้านเทคโนโลยีและประชาธิปไตย และผู้ร่วมเขียน

รายงาน [Freedom on the Net 2023: The Repressive Power of Artificial Intelligence](#)

“รัฐบาลมีการใช้ระบบอัตโนมัติเพื่อควบคุมข้อมูลและพัฒนารูปแบบการเซ็นเซอร์ออนไลน์” ในขณะเดียวกัน ผู้มีเจตนาเผยแพร่ บิดเบือนข้อมูล ได้หันมาใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์เพื่อสร้างภาพ เสียง และข้อความ ซึ่งทำให้ขอบเขตระหว่างความเป็นจริงและความเท็จยิ่งเลือนหายไป

ในประเทศไทย เทคโนโลยีสไปยาแวร์ถูกนำมาใช้เพื่อเฝ้าระวังนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยแบบกำหนดเป้าหมาย ในเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 กลุ่มภาคประชาสังคมได้เปิดเผยการติดตั้งสไปยาแวร์ Pegasus ในโทรศัพท์มือถือของนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย และผู้สนับสนุนการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์อย่างน้อย 30 ราย หลังจากนั้น รัฐมนตรี กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม ได้ยอมรับว่ารัฐบาลใช้เทคโนโลยีเฝ้าระวังเพื่อ “ความมั่นคงของประเทศ” และเพื่อต่อสู้กับปัญหาการค้ายาเสพติด ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565 คนไทย 8 ราย ได้ยื่นฟ้องต่อ NSO Group ผู้พัฒนาสไปยาแวร์ Pegasus จากอิสราเอล อย่างไรก็ตาม ศาลแพ่งกรุงเทพมีคำสั่งยกฟ้องเนื่องจากไม่สามารถรวมคำร้องได้ ยิงชีพ อชฌานนท์ โจนก์จากกลุ่ม iLaw จึงเตรียมพร้อมที่จะฟ้องร้องรัฐบาลจากการใช้สไปยาแวร์ดังกล่าว

“สิทธิความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของเรากำลังตกอยู่ภายใต้การคุกคามร้ายแรง การแสวงผลประโยชน์จาก AI ในทางที่ผิดและการเฝ้าระวังอย่างแพร่หลายถือเป็นสัญญาณร้ายของประเทศไทย” ดาริกา บำรุงโชค เทรนเนอร์ด้านความปลอดภัยดิจิทัลและนักบรรณคดีสิทธิดิจิทัล จาก เครื่องข่ายพลเมืองเน็ต กล่าวยืนยัน “เมื่อมีการโจมตีทางดิจิทัลเกิดขึ้น เราจะยื่นหยัดเพื่อปกป้องเสรีภาพของเราและจะไม่อ่อนข้อต่อการถูกข่มขู่หรือสอดส่อง และจะยื่นุกรานให้ภาครัฐและเอกชนจะแสดงความรับผิดชอบ ยืนยันสิทธิของเราจนกว่าความยุติธรรมและเสรีภาพจะเกิดขึ้น”

สรุปผลการศึกษาสำคัญในประเทศไทย

- **ประกาศกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม เรื่อง ขั้นตอนการแจ้งเตือนฯ เริ่มมีผลใช้บังคับในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 มีข้อกำหนดที่เข้มงวดสำหรับผู้ให้บริการทางอินเทอร์เน็ต** ซึ่งหากมีคำร้องขอ ผู้ให้บริการจะต้องปฏิบัติตามคำขอในการลบเนื้อหาภายใน 24 ชั่วโมง
- **การเผยแพร่ข้อมูลบิดเบือนสนับสนุนโดยรัฐ** ในช่วงก่อนการเลือกตั้งในปีพ.ศ. 2566 โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มุ่งเป้าไปที่การทำให้พรรคฝ่ายค้านและบุคคลสำคัญทางการเมืองเสื่อมเสียชื่อเสียง
- ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2566 **นักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตยถูกพิพากษาจำคุก 42 ปี** และภายหลังลดลงเป็น 28 ปี **จากกรณีโพสต์เฟซบุ๊ก “หมิ่น” สถาบันกษัตริย์**
- รายงานเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2565 โดย Citizen Lab, iLaw และ Digital Reach พบว่า **มีความเป็นไปได้ที่รัฐบาลไทยจะใช้โปรแกรม Pegasus spyware เพื่อสอดส่องนักเคลื่อนไหวเพื่อประชาธิปไตย นักวิจัย และนักการเมือง**

- บล็อกเกอร์และ YouTuber ชาวเวียดนามที่มีชื่อเสียงจากการเคลื่อนไหวทางออนไลน์ ถูกจับกุมในประเทศไทย โดยสื่อจากรัฐบาลเวียดนามรายงานว่า เขาถูกจับกุมขณะพยายามข้ามพรมแดนเข้าเวียดนามหลังจากหลบหนีออกจากประเทศเมื่อหลายปีก่อน **เนื่องจากคดีทางการเมือง กรณีเห็นต่างและต่อต้านรัฐบาล**

คลิกที่นี่ เพื่ออ่านรายงานฉบับประเทศไทย ร่วมเขียนโดยมูลนิธิริมานูชเยะ

สรุปผลการศึกษาคำคัญทั่วโลก

- **เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตระดับโลกลดลงติดต่อกันเป็นปีที่ 13** สภาพแวดล้อมด้านสิทธิมนุษยชนทางออนไลน์เสื่อมถอยใน 29 ประเทศ ขณะที่เพียง 20 ประเทศเท่านั้นที่คืบหน้าไปในทางที่ดีขึ้น ประเทศที่มีคะแนนลดลงมากที่สุด คือ อิหร่าน ตามด้วยฟิลิปปินส์ เมลารุส คอสตาริกา และนิการากัว นอกจากนี้ ถือเป็นปีที่ 9 ติดต่อกันที่ประเทศจีนมีสถานการณ์เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตที่แย่ที่สุด ซึ่งเมียนมาร์เข้าใกล้สถานะดังกล่าวเช่นเดียวกัน
- **การโจมตีต่อเสรีภาพในการแสดงออกเพิ่มขึ้นอย่างแพร่หลายทั่วโลก** จากทั้งหมด 70 ประเทศที่ Freedom on the Net ได้ทำการศึกษา แสดงให้เห็นว่า ใน 55 ประเทศ มีการลงโทษจำคุกหรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็นทางด้านการเมือง สังคม หรือมุมมองด้านศาสนา และใน 41 ประเทศ ประชาชนถูกทำร้ายร่างกายหรือเสียชีวิตจากการแสดงความคิดเห็นทางออนไลน์ โดยกรณีที่น่าเศร้าที่สุดเกิดขึ้นในเมียนมาร์และอิหร่าน ซึ่งรัฐบาลเพด็จการตัดสินประหารชีวิตผู้ที่ถูกตัดสินว่ามีความผิดที่เกี่ยวข้องกับการแสดงความคิดเห็นทางออนไลน์
- **Generative AI หรือ ปัญญาประดิษฐ์ประเภทหนึ่งที่ออกแบบมาให้มีความสามารถเฉพาะในการสร้างเนื้อหาขึ้นใหม่ โดยคล้ายคลึงกับความสามารถของมนุษย์ ถือเป็นอันตรายเนื่องจากความสามารถในการเผยแพร่บิดเบือนข้อเท็จจริงทางออนไลน์** โดยรัฐบาลในอย่างน้อย 47 ประเทศได้ส่งผู้แสดงความคิดเห็นเพื่อควบคุมการพูดคุยออนไลน์ในระหว่างการอภิปราย ซึ่งเป็นจำนวนที่เพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในรอบ 10 ปี ขณะเดียวกัน เครื่องมือที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์สามารถสร้างข้อความ โพล์เสียง และภาพได้อย่างรวดเร็ว มีความซับซ้อนมากขึ้น ซึ่งง่ายต่อการเข้าถึงและใช้งานง่าย ทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของกลยุทธ์การบิดเบือนข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยในปีที่ผ่านมา เทคโนโลยีใหม่นี้ถูกใช้งานในอย่างน้อย 16 ประเทศเพื่อตั้งข้อสงสัย ป้ายสีฝ่ายตรงข้าม หรือส่งอิทธิพลต่อการอภิปรายสาธารณะ
- **ปัญญาประดิษฐ์ (AI) เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้รัฐบาลปรับปรุงและเพิ่มประสิทธิภาพการเซ็นเซอร์ออนไลน์** รัฐบาลเพด็จการที่ก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมากที่สุดในโลกได้ตอบสนองต่อนวัตกรรมในเทคโนโลยีแยกบออก AI โดยดำเนินการให้แน่ใจว่าแอปพลิเคชันต่างๆ สอดคล้องหรือส่งเสริมระบบเซ็นเซอร์ดังกล่าว ซึ่งอย่างน้อยใน 22 ประเทศ กรอบกฎหมายได้กำหนดให้แพลตฟอร์มดิจิทัลปรับใช้การเรียนรู้ของเครื่องมือเพื่อลบข้อความทางการเมือง สังคม และศาสนาที่ไม่เป็นที่น่าพอใจ

- **ผู้สนับสนุนประชาธิปไตยควรต้องปรับใช้บทเรียนที่ได้รับจากความท้าทายด้านนโยบายอินเทอร์เน็ตในอดีตและนำมาใช้กับปัญญาประดิษฐ์ (AI) เพื่อปกป้องเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ต** การพึ่งพาตนเองมากเกินไปของระบอบประชาธิปไตยในการกำกับดูแลตนเองโดยบริษัทเอกชนทำให้ประชาชนเสี่ยงต่อการถูกคุกคามต่างๆ ในยุคดิจิทัล รวมไปถึงการลดลงด้านทรัพยากรในภาคเทคโนโลยีอาจส่งผลให้ปัญหาดังกล่าวรุนแรงขึ้น และเพื่อปกป้องอินเทอร์เน็ตที่เสรีและเปิดกว้าง ผู้กำหนดนโยบายควรทำงานร่วมกับผู้เชี่ยวชาญภาคประชาสังคมในระดับสากล สร้างมาตรฐานที่เข้มแข็งและอิงสิทธิมนุษยชนสำหรับทั้งผู้มีบทบาทของรัฐและเอกชนที่พัฒนาหรือปรับใช้เครื่องมือปัญญาประดิษฐ์ รวมถึงการดำเนินการที่มีความโปร่งใสชัดเจน ภายใต้การกำกับดูแลที่เป็นอิสระ

รายงานฉบับนี้ ขอเรียกร้องให้ผู้กำหนดนโยบาย รวมถึงพันธมิตรทั้งทางภาครัฐและภาคเอกชนร่วมผลักดันการปกป้องเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ได้เข้ามามีบทบาทในการเสริมกำลังให้กับแรงขับเคลื่อนที่ทำให้เสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตลดลงตลอดระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา การป้องกันเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพไม่เพียงแต่ต้องพัฒนาระบบการกำกับดูแลของเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์เท่านั้น แต่รวมถึงการจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับความเป็นส่วนตัว เสรีภาพทางการแสดงออก และการเข้าถึงข้อมูลที่ทำให้สภาพแวดล้อมดิจิทัลเสียหายในวงกว้าง คลิกที่นี่ เพื่ออ่านรายงานฉบับเต็มและข้อเสนอแนะเรื่องนโยบายทั้งหมด

Freedom on the Net เป็นการศึกษาระดับประจำปีเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในโลกดิจิทัล ผ่านการประเมินเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตใน 70 ประเทศ ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 88 ของผู้ใช้อินเทอร์เน็ตทั่วโลก โดยปีนี้ถือเป็นการจัดทำรายงานเป็นปีที่ 13 ครอบคลุมการพัฒนาระหว่างเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2565 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2566 ด้วยความร่วมมือจากนักวิเคราะห์และที่ปรึกษามากกว่า 85 คนในการวิเคราะห์จัดทำรายงาน โดยใช้วิธีมาตรฐานในการพิจารณาคะแนนเสรีภาพทางอินเทอร์เน็ตของแต่ละประเทศจากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ด้วย 21 ตัวบ่งชี้เกี่ยวกับอุปสรรคในการเข้าถึง การจำกัดเนื้อหา และการละเมิดสิทธิของผู้ใช้งาน คลิกที่นี่ เพื่ออ่านรายงานของประเทศไทย

สำหรับสื่อมวลชน ติดต่อได้ที่:

- เอมีลี ประดิชิต ผู้ก่อตั้งและผู้อำนวยความสะดวกมูลนิธิมานุษยะ ผู้ร่วมเขียนรายงาน Freedom on the Net 2023: Thailand Country Report ทาง Twitter @EmiliePradichit หรือ emilie@manushyafoundation.org
- แอลลี ฟังก์ ผู้อำนวยความสะดวกวิจัยด้านเทคโนโลยีและประชาธิปไตย ของ Freedom House และผู้ร่วมเขียนรายงาน Freedom on the Net 2023 ทาง Twitter @alfunk หรือ Funk@freedomhouse.org

เกี่ยวกับ Freedom House

Freedom House เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรและไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ทำงานเพื่อสร้างโลกที่ทุกคนมีอิสระ ผ่านการรายงานเกี่ยวกับการคุกคามต่อเสรีภาพ ส่งเสริมการร่วมมือในระดับสากล และสนับสนุนผู้ปกป้องประชาธิปไตย

เกี่ยวกับมูลนิธิมานุษยะ

มูลนิธิมานุษยะ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปีพ.ศ. 2560 ด้วยวิสัยทัศน์ในการสร้างความเคลื่อนไหวของ “มนุษยที่เท่าเทียมกัน” #WeAreManushyan มานุษยะ (หมายถึง 'ความเป็นมนุษย์' ในภาษาสันสกฤต) เป็นองค์กรด้านสิทธิมนุษยชนที่ยึดแนวคิดเพนิสต์แบบตระหนักถึงอัตลักษณ์กับชน ดำเนินงานในประเด็นด้านสิทธิสตรี ประชาธิปไตยและสิทธิดิจิทัล ความรับผิดชอบขององค์กรและความยุติธรรมด้านภูมิอากาศ รวมถึงการคุ้มครองและการเข้าถึงความยุติธรรม มีจุดมุ่งหมายโดยรวมเพื่อเสริมพลังของมนุษย โดยเฉพาะเพนิสต์ นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ชนเผ่าพื้นเมือง ชุมชนที่พึ่งพาป่าไม้ นักปกป้องสิ่งแวดล้อม กลุ่ม LGBTI และเยาวชน เพื่อเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการตัดสินใจที่ตนมีส่วนเกี่ยวข้องและสามารถพูดความจริงต่อผู้มีอำนาจเพื่อการต่อสู้เพื่อสิทธิมนุษยชน ความเสมอภาค ความยุติธรรมทางสังคม และสันติภาพ

อ่านข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับงานของมูลนิธิมานุษยะ ได้ที่
<https://www.manushyafoundation.org/>